

L 232/3

VERZÁR FRIGYES

DEBRECEN
TERMÉSZETTUDOMÁNYI
MULTJA

A „DEBRECENI SZEMLE“ KIADÁSA

1928.

DEBRECEN TERMÉSZETTUDOMÁNYI MULTJA.

A Magyar Egyetemi és Főiskolai Tanárok II. Baráti Összejövetelén 1928 június hó 2-án a Kollégium dísztermében elmondott rektori megnyitó beszéd.

IGEN TISZTELT VENDÉGEINK! HÖLGYEIM ÉS URAIM!

A terület, amelyen állunk, egy darab abból a Magyarországból, amely él, nem pihen és a munkában keresi a jövőt.

Történelmi falak közt vagyunk. Egy négyszázéves főiskolában, amely azonban csak tisztos vendéglátónk. Odakint a Nagyerdőn most épül saját otthonunk. Nem tudunk még az egész vonalon kész dolgot mutatni. Nádfedeleles kunyhók mellett legmodernebb intézetek állnak. De ami ma ennek a városnak és ennek az egyetemnek a jellegét adja, az a nyugtalanság, az évről-évre és percről-percre való változás és fejlődés. És ezáltal e város a mai Magyarország méltó képviselője, mert az élni akarás mozgása tölti be és mert az életrevalóság bizonyosságát adta egyetemi telepével, a jövő élet irányát mutatja mai vágyaival. Reméljük, hogy ha rövidesen újra itt láthatjuk e díszes társaságot, teljes egészet lesz módunkban mutatni. Akkor talán egy fejlődési periódus végén fogunk állani; ma még benne vagyunk.

Az a fejlődés, amelyben egyetemünk halad, nem ötletszerű, hanem — talán végzettszerűen, talán az alkotók sejtéséből — a tudomány mai fejlődésének iránya. Az eddig előtérben haladó teológiai, jogi és filozófiai tudományok mellett ma a természettudományokban és azok legmodernebbjeiben, a biológiai tudományokban — beleértve azok alkalmazását az emberre az orvostudományok révén — látjuk a jövő fejlesztési feladatait.

Végzettszerűnek látom fejlődésünket, mert 300 éve kísérletezik az orvos és természettudomány Debrecenben, hogy alkosson, hogy erőre kapjon ezek közt az öreg falak közt. Hazai kultúrtörténetünkben e város csak mint a református teológia vára szerepel: méltóztassék azért megengedni, hogy megmutassam, hogy a földszintes kis tanári házakban és e bolthajtásos tantermekben hogyan él a XVI., XVII. és XVIII. században a természettudomány.

Míg a teológiai és filozófiai tudományok művelése e századok folyamán iskoláinkban magas fokon állott, addig a természettudományok tanításának alig találjuk nyomait és az orvostudományok sincs itthon tudományos alapja. A XVII. században még a nagyszombati egyetemnek sincs orvosi és jogi fakultása. De ugyanakkor sok külföldi egyetemen is még csak egyetlenegy tanár tanítja az összes orvostudományokat, a természettudományokat pedig rendesen még együtt művelik az orvostudományokkal. Nincs mit csodálkoznunk tehát azon, hogy nálunk a XVI., XVII. században, sőt még a XVIII. század elején

sem jobbák a viszonyok, mint — Hollandia és Olaszország híres iskoláitól eltekintve — a velünk szomszédos külföldön.

A XVI. században a természettudomány főként gyógyszerek utáni kutatásban merült ki. Tulajdonképpeni természettudományi érdeklődés — gyakorlati asztronómiától és alchímiától eltekintve — alig van. Az orvosismeretek pedig a lelkészekben élnek. Ezt a típust képviselik nálunk is a XVI. században a természettudományok művelői, amikor a mi főiskolánk megkezdi munkáját. A papok kezéből a természettudományi kutatást a XVIII. században az orvosok veszik át. Jellemző erre a hivatásukra, hogy még 1781-ben is meghagyja a helytartótanács a megyei hatóságoknak, hogy utasítsák a tisztiorvosokat a természeti tárgyak kutatására, azok lelőhelyeinek és természetének leírására, valamint arra, hogy a budai egyetem és a helyi múzeumok részére gyűjtsenek példányokat, hogy meg lehessen írni Magyarország természetrajzát.

A debreceni főiskola a természettudományi oktatásnak és kutatásnak ezen primitív korszakaiban nemcsak nem maradt el, hanem — és ez, azt hiszem, nem eléggé ment még át a köztudatba — hazánkban kétségtelenül a legnagyobb természettudományi multtal bír. Okát ennek egyrészt a debreceni főiskola kálvinista jellegében keresem, amely a modern eszméket képviselte vallási irányítottsága folytán, másrészt abban, hogy e két és fél évszázadban (1550—1800), amelyről szólni akarok, a török és labanc pusztította országban, ez a mocsarak és puszták közt fekvő, gazdagsága által nem feltűnő és ezért nem is túlságosan kívánatos város sajátosokképpen relatív nyugodt pontot képviselt a körülötte dúló nyugtalanságban.

A természettudományok első korszakából, amikor a lelkész volt egyúttal az orvos és természettudós is, származik az első természettudományi munka Debrecenből. *Horhi-Méliusz-Juhász Péter* „döbrötzeni keresztyén egyház pásztora“, — (aki Wittenbergben tanult) —, „közönséges betegségekről való orvosságoknak öszveszedezetésében“ 1558-ban Kolozsvárt adja ki „Herbariumát“ azzal a céllal, hogy „ha betegségek történnék, orvossággal testeket gyógyítanak“. Ez a Paracelsus és Hippokrates tanainak összekeveréséből álló népszerű orvosi munka a betegségek betűsoros névsora mellett feltünteti a lapszámot, amelynél a megfelelő orvosság feltalálható. Bármily primitív is, mégis az első magyar botanika, amit csak 1775-ben követett, ugyancsak Debrecenben, *Csapó József* városi orvos „Új füves és virágos magyar kert“-je, amelynek 2. kiadása az elsőt 1792-ben követte, és ennek a sornak a végén áll, de kétségtelen kontinuitásban, a hajdúsági főorvosnak, a debreceni kör híres megalapítójának, *Földi János*nak „Rövid kritikai rajzolata a magyar fűvésztudományról“, 1793-ból. Ez aztán két debreceni író, *Fazekas Mihály* főhadnagyot, a „Ludas Matyi“ szerzőjét és *Diószeghy Sámuel* debreceni református lelkészt (1760—1813) arra biztaltott, hogy 1807-ben kiadják együtt a „Debreceni magyar fűvészkönyv“-et, amelyet 1813-ban követett az „Orvosi fűvészkönyv“, az előbbinek gyakorlati része. A magyar növénytudományban e mű kétségtelenül korszakalkotó. Amíg régebbi könyveink a növénye-

ket még ábécé-rendben közölték, addig Fazekas és Diószeghy már Linné rendszerét használják. Fazekas alapította a régi szép debreceni fűvészkertet. Először saját kertjében, majd *Kerekes Ferenc* kollégiumi tanár (1823—1850-ig) 1840-ben ezt átviszi és megnyitja a „Pap tava“ helyén. E kert, sajnos, 1923-ban elpusztult a Déri-múzeum odaépítése folytán. Kettőjük szobra azonban ma is őrzi a hely emlékét. Ennek a nagy-hagyományú debreceni botanikai iskolának állított méltó emléket Debrecen városa, amikor egyetemi telepünk kiegészítéseképpen mintegy 40 holdas botanikus kertet bocsátott az egyetem rendelkezésére és kultuszminiszterünk, aki e kert megvalósítására az elmúlt napokban tette meg az első lépéseket.

De a botanikai tudományok követésével már négy évszázadon át kalandoztunk végig. Térjünk vissza a természettudományok művelésének abba az idejébe, amelyben *Méliusz* a botanikáját írta. Még a XVII. században is a teológusok foglalkoztak *orvosi kérdésekkel is*. Így 1664-ben *Komáromi Csipkés György*, debreceni lelkész írt a pestisről. „Pestis pestise“, melyben a pestisnek „a közvélekedés szerint rettenetessége megkisebbittetik“. Hogy a pestis akkor mily pusztításokat végzett ebben a kis országban, annak jellemzésére csak azt említem meg, hogy 1621-ben egyedül Debrecenben 2000-en haltak meg pestisben, amikor az egész ország lakossága csak kb. 2 millió.

Egy debreceni teológusról: *Köleséri Sámuelről* (1663—1732) pedig azt tudjuk, hogy miután Debrecenben első szónoklata alkalmával elhibázta a Miatyánkot, elhagyta a papi pályát és visszatért Leydenbe, hogy filozófiai és teológiai tanulmányai után orvostant tanuljon. Később messzeföldön híres nagyszabedni orvos lesz belőle, 1719-ben az Acad. Imp. Naturae curiosorum tagja, de ekkor sem felejtí el a régi debreceni kapcsolatokat és 1722-ben a debreceni naptárban kioktatja a népet a természetes himlőoltásról. Figyelemreméltó munkája „Tractatus brevis de mediis, quibus vita ac sanitas conservatur et prolongaretur.“ Könyvet írt a skorbutról, a pestisről, a rendes orvoslás közönséges reguláiról, a máj betegségeiről. Több apróbb orvosi értekezése jelent meg megfigyeléseiről német tudományos folyóiratokban. Csodálatos elme, mert írt ezeken kívül teológiai, filozófiai, természettani, matematikai, bányászati és történelmi munkákat is. Kétségtelenül az a Konstantinápolyból 1721-ben Lady Wortley Montague útján Angliába került és az egész világon elterjedt tan, itt tehát már el volt terjedve, amit a törökkel való intenzív kapcsolatok érthetővé is tesznek; hiszen a XVI. és XVII. században a debreceni kereskedőknek még saját szállóházuk is volt Sztambulban.

Az *orvosképzés*, amennyire erről tájékozva vagyunk, a XVI. és XVII. században még nagyon alacsony fokon állott nálunk.

Az orvosi munka ez időben főleg orvosok kezében van. Már 1583-ból maradt egy *Bátori Zsigmond* által megerősített „Debreceni sebészi céh szabályzat“. Ez, úgy látszik, a legrégebbi borbély-seborvosi céhlevelünk, amelyet Magyarországból ismerünk és a szövetségéből az is kitűnik, hogy itt már jóval régebben is volt ilyen céh. A sebészekről tudományos képzettséget nálunk nem követeltek, míg Ausztriában

már 1576 óta Miksa császár a sebészi gyakorlatot az egyetemről tette függővé. De azért az első sebészi akadémiát mégis Berlinben és csak 1726-ban, Franciaországban 1731-ben, Bécsben 1785-ben állították fel.

A debreceni sebész céh szabályai szerint három évig kellett ezt a mesterséget tanulni. A vizsgáláshoz orvost nem is kellett meghívni és az főleg emplastrum és unguentum készítésére terjedt ki. A chirurgusnak medicust csak akkor kell a beteghez hívnia, „ha annak jelenléte kívántatik“.

Egy-egy híresebb chirurgus mellett nevelődtek az orvosok, sokszor ugyanazon család tagjai. Így például ilyen orvosi család Debrecenben a XVII. században a Felvinczy-család. 1647-ből Debrecenből a következő nemesekek neveit ismerjük, akik sebészmesterek voltak: Czéki Mátyás, Jászberényi Simon, Jenei János, Váradai Gáspár.

1747-ben kilenc ilyen chirurgus működött az akkor körülbelül 20,000 lakosú városban.

És ha így kétségtelenül folyt Debrecenben orvos-chirurgus képzés, a magasabb képzettségre törekvő orvosok innen mégis a XVII. század közepe óta mind gyakrabban jártak külföldre, főleg a virágzó hollandiai orvosi iskolákba.

A tudományosan képzett orvos azonban egyúttal természettudós is volt. Hamarosan nemcsak papok és paphól lett orvosok tanítják a természettudományokat, hanem a kollégium *orvostanárokat is alkalmaz,* akik azután természettudományokat tanítanak. Így tudjuk pl., hogy a XVII. században *Husztli Szabó József* és *Király István* orvostanárok voltak a kollégiumban, akik közül az utóbbi debreceni ösztöndíjjal végezte tanulmányait Hollandiában. Orvosok a kollégium híres természettudományi tanárai, akik aztán nem is orvosi, hanem más téren lettek híresek.

Ebben, a kollégiumban élő intenzív természettudományi légkörben találok csak a magyarázatát annak, hogy a kollégiumon kívül Debrecen városának orvosai is magas képzettségű, elsőrangú emberek. Hogy lehetne egyébként megérteni, hogy olyan nagy fizikus, mint *Segner János András*, a XVIII. század egyik legnagyobb szakembere (1704—1775) debreceni gyakorló orvos volt, igaz, hogy csak egy évig, 1730—31-ig?! Pozsonyban született, Győrött, majd a debreceni főiskolán tanult. Az orvostant Jénában végzi; előbb Pozsonyban praktizál, majd Debrecenben telepszik le. Szerelme visszahívja Jénába, ott meg-nősül, habilitál, 1735-ben Göttingenben, majd 1755-ben Halleban a *physica, mathesis és chemia tanára.* Mint nemes és udvari tanácsos s a londoni, szentpétervári, göttingeni, berlini tudós társaságok tagja hal meg. Amidőn oly keveset tudunk ennek a kornak tulajdonképpeni kulturális életéről, azt hiszem, eléggé fel nem becsülhető adat, hogy *ebben az iskolában* kapta azt a középiskolai nevelést, amely ebbe az irányba térítette s *ide vágyott vissza és itt telepedett le,* midőn külföldi tanulmányai után megélhetésre gondolt.

A XVIII. század kollégiumi tanárai közt kétségtelenül a leg-érdekesebb a „tudós professzor *Hatvani*“, akinek neve a nép közt ma is él, akinek sírköve a kollégiumi baloldali lépcsőház második emele-

tének falában látható. *Hatvani István* 1718-ban Rimaszombaton született. Itt a kollégiumban a lángeszűnek mondott, korán elhunyt *Maróthy* tanárnak tanítványa és közben Losoncon és Kecskeméten is tanult. Bázelen végezte az orvosi szakot, mint Bernoulli és Musschenbroch tanítványa.

Még ő is azok közé tartozott, akik először teológiai diplomát szereztek és e téren annyira vitte, hogy meghívták a leydeni teológiai akadémiára tanárnak. Papi jellegét később is megtartotta s mint természettudományi tanár is prédikált és még úrvacsorát is osztott. — Svájci, hollandiai és németországi tanulmányai után Debrecenben a mértan és bölcelet tanára lett (1749). Haláláig, 1786-ig volt a kollégium tanára. Rendkívül agilis ember; nagyon sokat foglalkozott az ifjúsággal, diákkórházat alapított és a diákokat maga kezelte. Orvosi, teológiai és fizikai munkákat közölt s ezen dolgozatai és külföldi folyóiratokban megjelent cikkei révén híre messze földre terjedt. 1757-ben csillagászati számításal meghatározza Debrecen földrajzi fekvését, kiszámítja az 1769 augusztusi üstökös pályáját, tanulmányozza az 1776 január 18-iki északi fényt. Nevét francia, holland, svájci, olasz, német és pétervári egykorú tudósok említik. Mint orvosnak igen nagy praxisa volt és a végrendeletéből, amely városi levéltárunkban van, megállapítható, hogy értékes ajándéktárgyakat kapott előkelő páciensektől, így báró Haruckernétől Bécsből és Anhalt-Berneburg fejedelemtől, akit kétszer is kezelte.

Fizikai kísérletei és előadásai szerezték meg neki a Magyar Faust melléknevet. Előadásait ugyanis kísérletekkel élénkítette és azt is tudjuk, hogy az 1748-ban Leydenben megjelent „*Institutiones Physicae*“ és annak főleg „*De Electricitate*“ című fejezete volt a tankönyve. A fizikai szertár ő alatta gazdagodott. Igaz, hogy már 70 évvel előbb *Szilágyi Márton* tanár (1681—1700) alapította, az említett *Huszthy István* orvostanár (1700—1704) de'ejtút és földgömböt vásárolt, *Maróthy György* 1741-ben légszivattyút hozatott Lipséből, de különösen *Hatvani* vásárolt sok mindent, főleg a csodálatos *machina electrica*t (100 forintért 1776-ban), majd prizmát, pirométert, barométert, thermométert.

Kéziratait és 1000 pengőt a kollégiumra hagyta. Utóbbiból 700 pengő évi kamatját oly pályadíjnak szánja — és ez jellemző az 1786-iki kollégiumi tanításra —, mely évenként felváltva, az 1. évben theologia, a 2. évben philosophia, 3. évben physica-mathesis mixta, astronomia, chronologia, geographia generalis, 4. évben historiai tárgyú dolgozat honorálására használandó.

Hatvani egykorú képe, amely öt 36 éves korában ábrázolja, a kollégium dísztermében függ.

A fizikai tanszékén utódja lett veje: *Miles József* (1786—1793), aki németből fordított jelentéktelen „*Orvoskönyv*“ szerzője.

Ugyanebben az időben a kollégiumból áradó intenzív természettudományi érdeklődés a kollégium falain túl is kifejti hatásait és meglepő az a tudományos szellem, amely a XVIII. század utolsó negyedében a városi orvosok körében uralkodik. Egymásután olyan tisztí orvosai vannak Debrecennek, akik tudományos képzettségükkel nem-

csak országos, hanem világirodalmi viszonylatban is elsőrangút alkotnak.

Huszli István városi tisztiorvos, egyúttal kollégiumi tanár, filozófiát és természettant tanít. *Buzinkay György*, Debrecen város orvosa 1735-ben írja „Az elveszett bűnösnek megkerestelésél” és 1739-ben kiadja „Rövid oktatását a pestis elleni védekezésnek”.

Utódja, mint szintén Debrecen város orvosa, *Csapó József* (1734—1799) itt adja ki 1771-ben az első magyar gyermekgyógyászatot : a „Kis Gyermekesek isputálját”. Botanikai működéséről már beszéltem, de megemlítendőnek tartom, hogy a Haller-féle fiziológiai iskola hatása alatt ő volt az első hazánkban, aki még 1756-ban foglalkozott ideg- és izomélettannal és a világirodalom ilyen összefüggésben említi. Talán nem esalódom, ha neki tulajdonítom, hogy a kollégiumi könyvtárban gazdag fiziológiai irodalom van a XVIII. század végéről. Ő kelthette fel az érdeklődést az ilyen irodalom iránt és talán nincs más hazai könyvtárunk, amely a „Reilsche's Archiv für Physiologie”-t, a legrégebbi élet-tani folyóiratot, amely 1770 körül indult meg, az első kötettől kezdve tartalmazza.

A kiváló orvosoknak ebben a sorában a következő *Weszprémy-Csanád István*, aki Csapóval egyidőben élt Debreczenben (1723—1799). Utrechtben tanult és 1776-ban orvosdoktor lett. Diplomáját Pozsonyban nosztrifikáltatta, aztán Debrecen tisztiorvosa lett. Már 1760-ban írta „Bába-mesterségre tanító könyvét”. Ez az első magyar szülész női oktatókönyv. 1766-ban *Van Suieten*, a híres holland származású bécsi orvostanár *Weszprémy* nevében átadja e könyv egy példányát Mária Teréziának és II. Józsefnek, s a királynő *Weszprémyt* ezért az ő arc-képét viselő gyémántos nagy aranyéremmel tünteti ki.

A világirodalomban, Kolle—Wassermann nagy bakteriológiai kézikönyvében egy más, általánosabb összefüggésben találjuk meg *Weszprémy* nevét. Őt ismerik el az elsőnek, aki a pestis gyógyítására oltásokat ajánlott, 1755-ben, Londonban latin nyelven megjelent könyvében. Ezt csak 140 évvel később tudta a gyakorlati orvostudomány Indiában tényleg megvalósítani.

És ezeknél is fontosabb hazai szempontból az a négykötetes műve, melyben 1774-ben a Magyar Orvosi Rend történetét írta meg. Ma is legfontosabb kútforrása régi orvosi és természettudományi történetünknek a „*Succincta medicorum Hungariae et Transsylvaniae*” (Viennae 1774).

Ugyancsak Csapóval és *Weszprémy*vel egyidőben élt Debreczenben *Földi János* (1755—1801), 1791 óta a hajdúkerület főorvosa, a híres és higgadt nyelvújító, aki 1773-ban került a debreceni iskolába. Nyelvújító működését, növénytanát már említettem, itt még csak a Linné-rendszer szerint írott első állattanunkat : az „Állatok országá”-t említem meg, amelyért a jénai természettani és földtani társulat tagjává választották s amelynek főképp nyelvújítási jelentősége van.

Weszprémy utódja a városi physicus székében *Szentgyörgyi József*, aki tudományos munkásságát szintén a természettudományi nyelvújításban keresi. A debreceni kör egyik leghíresebb tagja, erős ellenese

Kazinczy túlzott nyelvújítási kísérleteinek, akivel egyébként baráti viszonyban van és élénk levelezésben áll.

Még egy utolsó fellobbanást vesz Debrecenben a természettudományi oktatás, amidőn az ősi tradíciók megtestesítője, *Cseh-Szombathy*, előbb debreceni, majd pesti orvos alapítványt tesz a kollégiumban egy természettudományi tanszékre és erre egy igen jónévű magyar kémikust, a Németországban élő *Kerekes Ferencet* hívják meg (1780—1850). Főműve: „*Betrachtungen über die chemischen Elemente*“ (Pest, 1819) József nádornak van ajánlva. 1823-ban foglalja el tanszékét.

A vegytani tanszéken 1839—1847-ig megint orvos működik: *Csécsi Nagy Imre*, aki 1842-ben írta az első magyar geológiát, amelyért akadémiai taggá választották. Sőt a természettudományok következő képviselője: *Török József* is, akit 1848-tól 1894-ig találunk a vegytani tanszéken, orvostudor. Fiatalkorában, 1848-ban az egyik legelső magyar balneológiát írta itt Debrecenben „*A két magyar haza elsőrangú gyógyvizei és fürdőintézetei*“ címen.

Kerekes Ferencet már utólérte a természettudományi kutatásokra való felszerelés hiányának a végzete Debrecenben. Kémiai munkássága a tanszék elfoglalásával megszűnik. Ő maga átmegey 1839-ben az új *mértani és természettani* tanszékre. Ő az, aki a lipcsei Jablonovskytársaság híres 1838-iki matematikai pályázatán a három pályázó közt, a két — szintén pályázó — Bolyai elől megnyeri a díjat, amint ma tudjuk, azért, mert a Bolyaiak genialis megoldásai messze megelőzték korukat.

A matematikai szellemnek a debreceni iskolában mindig erős talaja volt. Már az 1577-ből származó „*Debreceni arithmetika*“ a legrégebb magyar nyelvű matematika; majd követi ezt ugyaninnen az 1614-ben megjelent „*Practica arithmetica*“ és 1674-ben *Menyői Tolvaj Ferenc* arithmetikája. *Hatvani* tanára volt a genialisnak mondott, csak 29 évet élt *Maróthy György* kollégiumi tanár (1715—1744), akinek 1743-ban Debrecenben megjelent 400 oldalas műve, „*Arithmetika, vagy Számvetésnek mestersége*“ nagy hírnevet szerzett. *Hatvani* matematikai főműve az „*Introductio ad principia philosophiae solidioris*“ (Debrecen, 1757) a matematikai valószínűségnek magyar szerzőtől való legrégebb tárgyalása és minden tekintetben kora színvonalán áll. Az ő tanítványa volt 1755—1766-ig a debreceni kollégium diákja, majd széniora, a hollandiai Daventer főiskolájának 1775—1816-ig híres matematikai tanára: *Csernák László* (1742—1816), aki a „*Cribrum arithmeticum*“-ból, 1020 oldalas munkájából hét tiszteletpéldányt küldött öreg korában Debrecennek, hálájának és idetartozandóságának bizonyításául. Őt kötik össze e falak azután a fent említett *Kerekessel*.

Míg a debreceni tisztiorvosok és a kollégium orvostanárai a XVIII. század második felében mind orvosi, mind természettudományi szempontból hazai és külföldi vonatkozásban is elsőrangút alkotnak, a XIX. század elejétől kezdve Debrecen természettudományi jelentősége csökken. A szépen indult palánta sohasem fejlődött nagygyá. Ha ez így van, akkor okszerűen felvetődik a kérdés, hogy hova tűnt el ez a nagy orvosi műveltség és természettudományi lelkesedés? Miért szakad meg a XIX. század

elején ? Magyarázata az, hogy ebben az időben a nagyszombati egyetem Budára, majd Pestre költözik és orvosi fakultást nyer. Az orvosi és természettudományi oktatás így Budapestre koncentrálódik. *Az erők egy centrumba, Pestre vonatnak.* A vidék elárul. Ezen időtől kezdve *a debreceni kollégiumban is hiányoznak a természettudományok iránt érdeklődők.* A könyvtár természettudományi folyóiratai megszakadnak. A szomszéd Szoboszló szülöttje, *Högyes Ferenc (1847—1906)*, ez az ősmagyar tehetség már nem Debrecenben termeli kincseit, hanem a budapesti egyetemen.

Debrecen azonban régi tradícióihoz híven síkra szállott és nagy áldozatoktól sem riadt vissza azért, hogy egyetemet és annak keretében orvosi, természettudományi és matematikai fakultást nyerjen.

Az 1918. év óta orvosi és természettudományi tanszékek és intézetek nyíltak meg.

A régi természettudományi hagyományok újra ébrednek. A régen művelt termőtalaj új gyümölcsöket ígér.

(Debrecen.)

Verzár Frigyes.

